

Hoogstraeten, Samuel van

(DORDRECHT 1627 - IDEM 1678)

Leerde eerst bij zijn vader Dirck van Hoogstraeten, daarna bij Rembrandt in Amsterdam. Keerde in 1648 terug naar zijn geboorteplaats Dordrecht. Reisde in 1651 naar Wenen, in 1652 naar Rome, daarna opnieuw naar Wenen. Woonde vanaf 1654 weer in Dordrecht, van 1662 tot (na) 1666 in Londen, daarna enkele jaren in Den Haag en tenslotte weer in Dordrecht. Hij schilderde de meest diverse onderwerpen. Verder is hij bekend door zijn boek *Inleyding tot de Hooge Schoole der Schilderkonst* (Rotterdam, 1678).

Lit.: W.R. Valentiner, 'Rembrandt and Samuel van Hoogstraeten', in *Art in America* 18, 1930, blz. 123-143. / MACLAREN, blz. 191 e.v. / SUMOWSKI II, blz. 1286-1386.

74 Zelfportret met tulband

Inv.nr. 56-1946

Paneel, 63 x 48 cm., twee verticale planken. Gem.en gedat.r.m.: *S.v.H. 16..4*

Toest.: verspreide, licht aangebrachte retouches

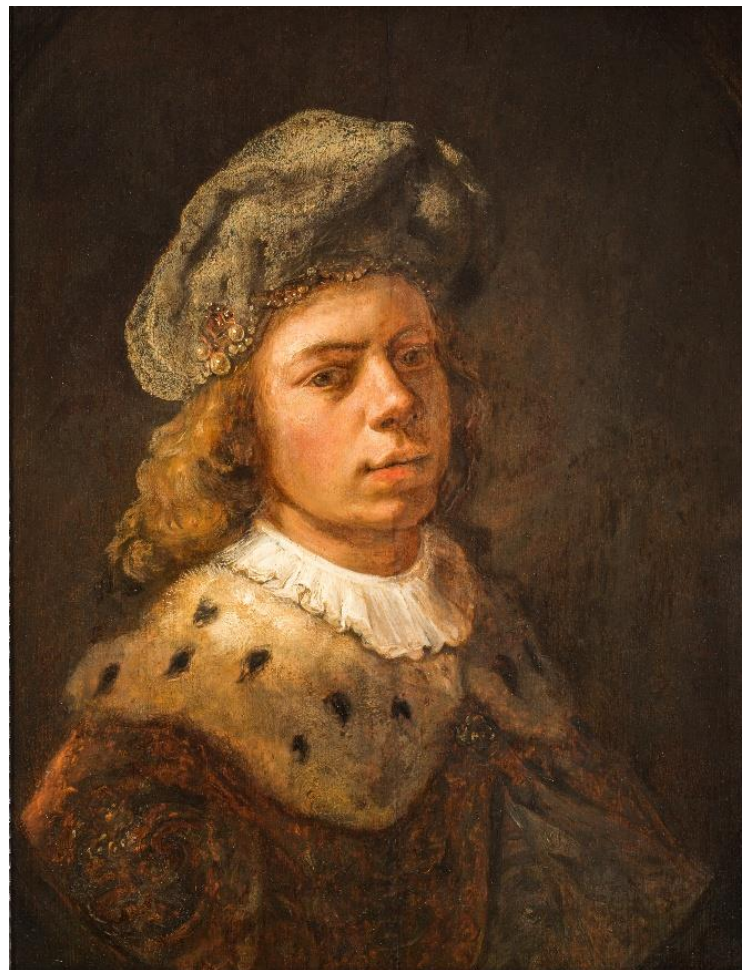
Röntgenf.: de kop

Verso: twee lakstempels '*Van Diemen & Co., La Haye*'

Herk.: Verz. Cavens, Brussel (1909-1921; zie tent.)/ Kunsth. Van Diemen, Amsterdam (zie Verso). / Geschenk van Bredius, 1925 (Med.)

Lit.: MED. 1925, blz. 221, met afb./ KNUTTEL 1926, blz. 15, 41 nr. 42. / VALENTINER, op.cit. 1930, blz. 125, 132, afb. 1. / DE WIT, 24. / VAN HALL, nr. 972-2. / VAN HASSELT 1965. / ECKARDT, blz. 190, 191, pl. 16. / SUMOWSKI II, blz. 1287, 1295, cat.nr. 847 met opgave van meer lit., kleurafb. blz. 1330, en vele andere plaatsen vermeld in deel v, register blz. 3345.

Tent.: *Les 100 portraits.. collection du Comte Cavens*, Galerie Royale, Brussel, 1909, cat.nr. 62 met afb. / *Rubens et les peintres du XVIIe siècle.. tableaux appartenant au Cte Cavens*, Palais des Arts, Somzée, 1920/21, cat.nr. 83.

Waanders 1991

Het stuk bevond zich blijkens de afbeelding in cat.tent. 1909 en vermelding in cat.tent. 1920/21, in die tijd in overschilderde toestand in de verz. Cavens als: *'Rembrandt, L'oriental'* (1920/21: *'ou le Rabbin'*). Dat het een gemerkt werk van Van Hoogstraeten is, wordt pas gezegd (nadat blijkbaar een reiniging had plaatsgevonden) bij Knuttel. Deze vermeldde voorts een datering 1645, die t/m De Wit in de catalogi gehandhaafd bleef. Mej. Van Hasselt las slechts: 16.. M.i. staat er 16.4, wat als 1644 gelezen moet worden. Reeds in 1930 vermeldde Valentiner dit jaartal.

Knuttel noemde het stuk een zelfportret, een benaming die in alle latere literatuur werd herhaald. Valentiner wees op de duidelijke invloed van Rembrandt en op de sterke overeenkomsten met een gemon. en 1645 gedat. jongensportret in de verz. Liechtenstein te Wenen en met een gem. 'Jongensportret', toen in een part. verz. In beide herkende hij andere zelfportretten van de meester (Valentiner, afb. 2,3). Het laatste stuk, waarop het model sprekend op het onze lijkt, bevindt zich nu in het Museum Boymans-van Beuningen te Rotterdam;¹ daar leest men nu jaartal 1644.²

Dat het inderdaad om door Van Hoogstraeten op zijn 17de/18de jaar gemaakte zelfportretten gaat, blijkt bij vergelijking met gedocumenteerde portretten van de kunstenaar. De jongen op ons stuk en dat te Rotterdam heeft dezelfde trekken als de 50-jarige man die als auteur is afgebeeld voorin S. van Hoogstraetens *Inleyding tot de Hooge Schoole der Schilderkonst*, Rotterdam 1678 (afb. 74A).³ Valentiner benadrukt dat een fantastische uitdossing (op ons stuk: de tulband, juwelen en hermelijnen kraag) ook veelvuldig voorkomt op andere vroege zelfportretten van Rembrandts leerlingen.⁴

Afb. 74A Samuel van Hoogstraeten, *Zelfportret op 50-jarige leeftijd*, voor in diens *Inleyding...*, 1678, ets, gem. en gedat. op het blad papier op tafel: S.V.H. AET. 50. D^o. 77